

ВІДГУК ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора Орєхової Альвіни Іванівни на дисертаційну роботу Полякової Євгенії Сергіївни на тему «Інтеграція інструментарію діагностики та контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва: теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження

Посилення вимог до якісних характеристик та безпечності продукції агропромислового виробництва, зростання інтенсивності конкурентної боротьби, нестабільність виробничих витрат і наявність логістичних обмежень об'єктивно зумовлюють необхідність переорієнтації управлінських підходів від поточного контролювання параметрів якості до формування комплексних систем стратегічного управління нею. За таких обставин інтеграція інструментів економічної діагностики, контролінгу та стратегічного планування з процедурами обґрунтування й коригування управлінських рішень створює передумови для підвищення результативності господарської діяльності та зміцнення конкурентних позицій підприємств агропромислового виробництва. Особливої вагомості зазначена проблематика набуває в умовах тривалого впливу воєнних загроз, порушення усталених механізмів ресурсного забезпечення, трансформації виробничо-збутових зв'язків і необхідності пристосування параметрів вітчизняної агропромислової продукції до мінливих стандартів, вимог та очікувань споживачів на національному й міжнародних ринках.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Цільові орієнтири та комплекс завдань дисертаційної роботи визначено з урахуванням специфіки предметної сфери дослідження, що забезпечує їх змістову узгодженість і спрямованість на розв'язання поставленої наукової проблеми. Теоретико-методологічну основу роботи становлять фундаментальні

положення економічної науки, концепції стратегічного управління, теорії менеджменту якості, економічної діагностики та контролінгу. У процесі наукового пошуку здобувачкою застосовано комплекс взаємодоповнювальних загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема системний та структурно-функціональний підходи, аналітичні й синтетичні процедури, методи систематизації та класифікації, статистичного і факторного дослідження, оцінювання витрат, економічного моделювання та стратегічного аналізу. Логіка побудови дисертації, представлена п'ятьма взаємопов'язаними розділами, забезпечує послідовне розкриття досліджуваної проблематики від формування теоретичних положень і методологічного інструментарію до оцінювання впливу якісних характеристик продукції на її цінову конкурентоспроможність, обґрунтування механізмів інтеграції діагностичних і контролінгових процедур та формування перспективних напрямів розвитку стратегічного управління якістю. Разом із тим певні аспекти кількісного вимірювання взаємозалежностей між параметрами якості, витратами та економічними результатами, а також визначення організаційно-економічних передумов адаптації запропонованих розробок до особливостей функціонування підприємств різної галузевої належності залишають простір для подальшого наукового обговорення та поглиблення прикладних досліджень.

Наукова новизна і зміст основних результатів дослідження

Наукові результати, заявлені у рефераті та розкриті в дисертації, доцільно розглядати за трьома групами новизни — положеннями, запропонованими вперше, удосконаленими методичними й організаційними підходами та напрямками подальшого розвитку наукових засад. Нижче їх зміст подано в узагальненій оцінній редакції, відмінній від авторського формулювання. Оцінюючи ці результати з позицій організації управлінських систем та реалізації інтеграційного механізму, слід відзначити такі аспекти:

вперше:

- визначено стратегічне місце управління якістю в системі забезпечення конкурентоспроможності й результативності агропромислових підприємств через спільне врахування споживчих характеристик продукції, витрат на їх

досягнення, можливостей цінової диференціації та довгострокових результатів господарювання;

- запропоновано узгоджену теоретичну основу стратегічного управління якістю, в межах якої уточнено зв'язки між якістю продукції, конкурентною позицією, економічною діагностикою, контролінгом, витратами та рішеннями стратегічного характеру;

- сформовано цілісну побудову системи стратегічного управління якістю, що об'єднує планування, аналітичне спостереження, діагностику, контролінговий супровід, перевірку досягнення цілей і коригування управлінських впливів;

удосконалено:

- порядок аналітико-діагностичної підтримки стратегічного менеджменту шляхом послідовного накопичення достовірної інформації, виявлення розбіжностей з орієнтирами якості, встановлення їхніх причин та оцінювання управлінських наслідків;

- методологію стратегічного контролінгу як безперервного управлінського циклу, де планові показники, моніторинг, аналіз відхилень, інформаційне забезпечення та управлінське реагування діють взаємопов'язано. Практичне значення такого підходу вбачається у погодженні функцій управління та послідовності виконання процедур;

- класифікацію систем стратегічного управління якістю за їх управлінською спрямованістю, глибиною інтегрування діагностики й контролінгу, ступенем формалізації рішень і характеристиками інформаційного забезпечення;

- підхід до оцінювання структурних й динамічних зрушень в ефективності агропромислового виробництва через узгоджене використання показників випуску, реалізації, якісних параметрів і ринкової конкурентоспроможності;

- методичну основу визначення цінових ефектів якості продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках завдяки спільному аналізу її якісних характеристик, продажної ціни, витрат та позицій підприємства на відповідному ринку;

- діагностичний інструментарій для встановлення того, як зміни параметрів якості відбиваються на використанні ресурсів, собівартості, ціновій політиці й досягненні стратегічних цілей управління витратами;

- функціонально-інструментальне поєднання процесів стратегічного планування, економічного аналізу, діагностики та контролінгу із визначенням їх окремих ролей і механізмів взаємодії під час реалізації рішень. Практичне значення такого підходу вбачається у погодженні функцій управління та послідовності виконання процедур.

- організаційно-економічний механізм включення діагностичного й контролінгового інструментарію до стратегічного управління якістю за рахунок взаємоузгодження цілей, управлінських функцій, методів, інформаційних потоків та контрольних процедур;

- організаційно-методичні підходи до впровадження діагностики та контролінгу способами оцінювання наслідків управлінських дій для витрат, ефективності, конкурентних позицій і виробничих результатів на основі погодження функцій управління та послідовності виконання відповідних процедур.

набули подальшого розвитку:

- підхід до спільного управління якістю продукції та витратами з огляду на необхідність збалансувати цільові якісні характеристики, ресурсні обмеження, рівень собівартості та очікуваний економічний ефект;

- підходи до визначення стратегічних напрямів підвищення якості й конкурентоспроможності з урахуванням діагностичних результатів, сигналів контролінгу, ринкових змін, вартості заходів та очікуваної цінової переваги;

- ідентифікація перспектив розвитку діагностики й контролінгу в системах управління якістю, орієнтовані на раннє розпізнавання відхилень, підвищення адаптивності й поліпшення інформаційної аргументації стратегічних рішень.

З організаційно-управлінського погляду істотним є представлення механізму як взаємодії функцій, відповідальних суб'єктів, інформаційних потоків та процедур обґрунтування і виконання рішень.

Важливим результатом є обґрунтування інтегрованого механізму, який поєднує цільову, функціональну, інструментальну, інформаційно-аналітичну та

контрольну компоненти (підрозділ 4.2). Положення підрозділу 4.3 конкретизують місце діагностичних і контролінгових процедур в управлінні підприємством. Наукове й прикладне значення має врахування витрат при виборі цільового рівня якості (підрозділ 5.1). Суттєвою перевагою дослідження є прагнення пов'язати стратегічні рішення не лише з технологічними показниками, але й з економічною доцільністю їх досягнення.

Практичне значення й апробація результатів

Практична цінність роботи пов'язана з можливістю застосування діагностичних процедур, контролінгових показників, механізмів виявлення відхилень та узгодження параметрів якості із витратами й очікуваними економічними результатами. У рефераті наведено відомості про використання результатів у діяльності підприємств-товаровиробників та в освітньому процесі, що свідчить про належне практичне впровадження окремих результатів дослідження.

Повнота викладення результатів у наукових публікаціях.

Результати дисертації представлені у 26 наукових публікаціях, з яких 7 одноосібних. У наведеному переліку містяться статті у наукових періодичних виданнях та матеріали апробації; тематично вони охоплюють питання економічного аналізу, контролінгу, моніторингу, управління якістю та цінової конкурентоспроможності. Перелік дає підстави стверджувати, що діючі вимоги до оприлюднення результатів дослідження є дотриманими.

Відповідність змісту дисертації заявленій спеціальності

За предметом, метою і характером отриманих результатів робота відповідає змістовому полю спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Дотримання принципів академічної доброчесності.

У поданих для ознайомлення дисертації та рефераті наведено посилання на використані праці, перелік опублікованих результатів і відомості про особистий

внесок здобувачки у співавторські публікації. Під час змістового аналізу цих матеріалів не встановлено очевидних ознак порушення принципів академічної доброчесності. Разом із тим перевірка текстових збігів за допомогою електронних сервісів також не встановила наявності ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи результати дослідження, в цілому, необхідно звернути увагу на такі дискусійні положення:

1. У підрозділі 2.1 алгоритм аналітичної та діагностичної підтримки доцільно було б доповнити процедурами оцінювання достовірності вхідних даних, зокрема за умов фрагментарного обліку якості у малих і середніх агропідприємствах.

2. Розкриваючи контролінгові процедури в підрозділі 2.2 (с. 118), авторка могла б детальніше розмежувати управлінську відповідальність технологічних, фінансово-економічних і маркетингових підрозділів за формування та використання індикаторів якості.

3. У підрозділі 3.3 взаємозв'язок змін якості та стратегічних орієнтирів управління витратами бажано доповнити порівнянням альтернативних сценаріїв: підвищення якості з приростом ціни, зниження втрат без зміни ціни та підвищення якості за обмеженого попиту.

4. У підрозділі 4.2 механізм інтеграції варто було б адаптувати до управлінських особливостей багатогалузевих аграрних підприємств і вертикально інтегрованих структур, де центри відповідальності та інформаційні потоки можуть суттєво відрізнятися.

5. У підрозділі 4.3 економічні наслідки впровадження діагностичних і контролінгових процедур варто було б виразніше зіставити з організаційними та транзакційними витратами їх запровадження, визначивши критерії окупності управлінських змін.

6. У підрозділі 5.1 інтеграцію управління якістю і витратами доцільно було б доповнити підходом до розподілу обмежених ресурсів між запобіганням

дефектам, оцінюванням відповідності та усуненням наслідків невідповідності продукції.

Вказані зауваження відображають власну позицію опонента та не заперечують авторського бачення та шляхів вирішення проблемних питань в дослідженні, а також не знижують позитивну оцінку представленої дисертації.

Загальний висновок

Дисертація Полякової Євгенії Сергіївни «Інтеграція інструментарію діагностики та контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва: теорія, методологія, практика» відповідає діючим вимогам, що встановлені по дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у відповідності з пп. 7, 8 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка – Полякова Євгенія Сергіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту
імені професора Л. І. Михайлової
Сумського національного
аграрного університету

Альвіна ОРЕХОВА

